YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5 (2)

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

2026

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2026-yil, may.
2-qism

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor Genera's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARIDA MOLIYAVIY HISOBOTLAR TAHLILINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH YO‘NALISHLARI 12
Xudoyberdiyev Ulug‘bek Axmad o‘g‘li

O‘ZBEKISTON KOMPANIYALARIDA DIVIDEND SIYOSATI JOZIBADORLIGINI OSHIRISH 16
Shermuxamedov Akmal Komiljonovich

РАЗВИТИЕ МЕХАНИЗМОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ФИНТЕХА И ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА 21
Салимова Зиёда Рустамжон қизи

ELEKTR TARMOQLARI KORXONALARIDA YO‘QOTISHLAR HISOBI UCHUN ISHCHI HISOBVARAQLARI TIZIMINI ISHLAB CHIQISH 27
Xojimurodov Zuxriddin Shukurullo o‘g‘li

RAQAMLI MUHITDA BANK XIZMATLARINI MASOFADAN KO‘RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH 32
Azlarova Aziza Axrorovna

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SOLIQ ORGANLARI FAOLIYATINI SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI 36
Soyibova Matluba Ahmedboyevna

O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI 41
M.O. Yo‘ldoshova

NARXLARNI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY KONSEPSIYASI SIFATIDA DINAMIK NARX SHAKLLANTIRISH 45
Anvar Deberdiyev

SOLIQ MA‘MURCHILIGINI RAQAMLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH ORQALI YASHIRIN IQTISODIYOT KO‘LAMINI QISQARTIRISH YO‘LLARI 49
Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich

STARTAP EKOTIZIMLARINI RAG‘BATLANTIRISHNING SOLIQ MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: GLOBAL MUAMMOLAR VA HUDUDIY IMKONIYATLAR 55
Ishimova Mohinur Absalomovna

UMUMIY OVQATLANISH TIZIMIDA B2B MARKETINGINI JORIY ETISH. (XORAZM VILOYATI MISOLIDA) 61
Zakirova Gulnoza Qudratovna, Aliyeva Gulnora Ildarovna

TIBBIYOT TASHKILOTLARIDA NOMOLIYAVIY AKTIVLAR HISOBI AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI 67
Iskanov Xoljigit Nurkosimovich

RAQAMLI TA’LIM TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISH MARKAZIDA ICHKI AUDIT TIZIMINI TASHIL ETISH AMALIYOTI 73
Suyunov Yorqin Bekmurodovich, Nazarov Ubaydulla Abdumannapovich

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MONOPOLIYAGA QARSHI SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI 79
Yuldashev Akmal Kiyomovich

TOG‘-KON KORXONALARIDA TEXNOLOGIK TIZIM HOLATINI BAHOLASH VA IQTISODIY SAMARADORLIK ZAXIRALARINI ANIQLASH 83
Abirova Nargizabonu

YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI VA ULARNING MILLIY RIVOJLANISHI 88
Turayev Abduvohid Kuldashevich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

IQTISODIYOTNING INNOVATSION TARAQQIYOTI SHAROITIDA MEHNAT RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI....93
Artiqova O‘g‘iljon Zafar qizi

O‘ZBEKISTON MILLIY TELERADIOKOMPANIYASI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA SEMIR MODELIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI....101
Rustamov Zafar

QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH TANNARXINI PASAYTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI....107
Metyakubov Azamat Djumanazarovich

BUXORO ARK ANSAMBLI TURISTIK SIG‘IM IMKONIYATLARINI BAHOLASH....111
Sulaymonova Malika Maxmudovna, Qilichov Muhriddin Husniddin o‘g‘li

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ПЛАНИРОВАНИЯ, КОНТРОЛЯ И АНАЛИЗА ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ НА МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ....116
Муродов Шавкатжон Фарходович, Зайналов Ж. Р.

XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI ISHTIROKIDAGI INVESTITSION LOYIHALARNI AMALGA OSHIRISHDA MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO‘LLARI....121
Ochildiyeva Naima Mengziya qizi, Ollokulova Feruza Mansurovna

TIJORAT BANKLARINING KREDITLASH AMALIYOTIDA SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH....127
Melibayev Sodir Adilovich

TIJORAT BANKLARI RENTABELLIGINI TA’MINLASHDA AKTIVLAR VA REGULYATIV KAPITALNING O‘RNI....135
Sheraliev Abbos Xolmuminovich

DIGITAL TRANSFORMATION OF DECISION-MAKING IN THE NATIONAL ELECTRICITY GRID OF UZBEKISTAN....140
Abdumalik A. Djumanov, Mukhlisa M. Gafurova, Tursunmurod R. Sobirov

VIRTUAL IQTISODIYOTNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH MEXANIZMLARI....147
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich

O‘ZBEKISTON QIMMATLI QOG‘OZLAR BOZORINING RIVOJLANISH HOLATI VA INSTITUTSIONAL TUZILMASI....152
Shamsiddinov Ne’matjon Ashurali o‘g‘li

ASOSIY VOSITALAR HISOBI VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH....157
To‘ychiyeva Dilnoza Farxod qizi

ELEKTRON TIJORAT BOZORIDA RISKLARNI BAHOLASH MASALALARI....162
Aripov Ulug‘bek Bahodirovich

UY-JOY BOZORINI IPOTEKA KREDITLASH AMALIYOTI ORQALI INTEGRATSIYA QILISH: O‘ZBEKISTON SHAROITIDA RIVOJLANISH YO‘NALISHLARI....166
A’zamxo‘jayeva Nihola Sulaymon qizi

HUDUDIY INVESTITSIYA TARKIBINING IQTISODIY SAMARADORLIKKA DINAMIK TA’SIRINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)....171
Mirzakulova Risolat Musurmankulovna

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI KREDITLASH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH....175
Bo‘taev O‘tkir Eshboevich

KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI MOLIYALASHTIRISHNING INNOVATSION USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH....181
Umarova Malika Nematjanovna

РАЗВИТИЕ ИНСТРУМЕНТОВ ЗЕЛЕНОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ КАК ФАКТОР СТАНОВЛЕНИЯ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ....187
Рахмонов Джамшид Одил угли

ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ В ОРГАНИЗАЦИЯХ КУЛЬТУРЫ УЗБЕКИСТАНА 194
Абдусаламова Фарогат Сунатиллаевна

BANK XIZMATLARI KO'RSATISH MEZONLARINI ANIQLASH VA ULARNI BAHOLASH 200
Avazbek Jo'rayev

BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK OMILLARNING IQTISODIY AHAMIYATI 207
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna

ASALARICHILIK XO'JALIKLARIDA ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI 211
Berdimuratov Kuanishbay Genjebaevich

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ СТЕЙКХОЛДЕРАМИ ПРОЕКТОВ И ПРОГРАММ 215
Абдупаттоев Абдухакимжон Абдулхамид угли

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TISH STRATEGIYASI 228
Mohichexra Melikovna Mo'minova

INKLYUZIV TURIZMNI RIVOJLANTIRISH XUSUSIYATLARI: XALQARO TAJRIBA TAHLILI 233
Dilbar Xasanovna Aslanova, Usmanova Zumrad Islamovna

TA'LIM TIZIMIDA MARKETING YONDASHUVI VA TAMOYILLARINI QO'LLASHNING NAZARIY ASOSLARI 239
Musayeva Shoira Azimovna, Raxmonova Aziza Tolibovna

MEHMONXONALAR VA OILAVIY MEHMON UYLARI RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI 245
Boynazarov Ulug'bek Egamberdiyevich

HUDUDLARNING TURISTIK SALOHIYATIDAN FOYDALANISH ORQALI ICHKI TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI 250
Daminov Mirvoxid Isroilovich

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: MAKROIQTISODIY VA TARMOQ KO'RSATKICHLARI ASOSIDA TAHLIL 255
Iminoxunov Abdukoxor Abdivaitovich

OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINING INNOVATSION SAMARADORLIKKA TA'SIRI 264
Abdunabiyev Sirojiddin G'anijon o'g'li

ИССЛЕДОВАНИЕ АКТИВНОСТИ И СТАБИЛЬНОСТИ КАТАЛИЗАТОРОВ В ПРОЦЕССЕ ГИДРООЧИСТКИ НЕФТЕПРОДУКТОВ И ИХ РОЛЬ В ОХРАНЕ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ 271
Тураев Баходир Тиркашевич, Махманов Дониёр Махманович

SURXONDARYO VILOYATI HUDUDIY TURIZM BOZORINING MARKETING TAMOYILLARI ASOSIDAGI KOMPLEKS TAHLILI 276
Namozov Shahzod Maxmud o'g'li

INNOVATIVE TRANSFORMATION PROCESSES AND ADVANCED INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE FIELD OF AGRICULTURAL SERVICES 282
Djurayeva Dilnoza Davronovna, Boltayeva Shakhnoza Bebudovna

COMPARISON OF HOSPITAL-BASED AND HOME-BASED REHABILITATION AFTER CERVICAL SPINE SURGERY IN UZBEKISTAN 290
Shokhrukh Ziyavaddinov

O'ZBEKISTON AKSIYADORLIK JAMIYATLARI MOLIYAVIY KOEFFITSIYENTLARI TAHLILI 299
Norqulov Mirsaid To'lqin o'g'li

TIJORAT BANKLARIDA RAQOBAT MUHITINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI 306
Turdiyev Izatulla Ollaqulovich

XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA IJARA HISOBI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 312
Xoliqulova Yulduz Panji qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

ELEKTR TARMOQLARI KORXONALARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGIGA RAQAMLASHTIRISH VA INNOVATSIYALARNING O‘RNI: XORIJ TAJRIBASI 317
Mavlonov Ozod Ulug‘bekovich

QISHLOQ XO‘JALIGINI RIVOJLANTIRISHNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING XORIJIY DAVLATLAR ILG‘OR TAJRIBALARI VA ULARNI MAMLAKATIMIZDA QO‘LLASH IMKONIYATLARI 322
Rajapov Xayrulla Bekdurdiyevich, Sharipova Lobar Umrbek qizi

BANK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH ASOSIDA BOSHQARISHNING ILG‘OR XORIJIY TAJRIBALARI 330
Boltayev Zokirjon Otanazarovich

RAQAMLI IQTISODIYOT TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TO‘LOV QOBILIYATINI TA’MINLASHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI 334
Adilova Zohida Ikromjonovna

MOLIYAVIY AKTIVLAR TARKIBIDAGI DEBITORLIK QARZDORLIKLARINI MHXS TALABLARI ASOSIDA BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI 339
Umurzakov Dilshodbek Xakimovich

ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕНЕДЖМЕНТА В УСЛОВИЯХ УДАЛЁННОЙ РАБОТЫ 345
Хамидов Далер Дилшодович

ISMOIL SOMONIY MAQBARASINING TURISTIK SIG‘IMINI BAHOLASH: BUXORO TARIXIY MARKAZI MISOLIDA 351
Choriyeva Dilovar Tohir qizi, Qilichov Muhriddin Husniddin o‘g‘li

CONSUMER TRUST IN UZBEKISTAN’S E-COMMERCE 356
Erkin Shavqiyev Professor, Ulugmurodov Farkhod

IMPROVING THE FINANCING SYSTEM OF EXPORT ACTIVITIES OF SMALL BUSINESS ENTITIES 362
Karamatdinova Aysawle Parakhatovna

XORIJIY OLIY TA’LIM MUASSASALARINING RAQAMLI MARKETING VOSITALARI TAHLILI: O‘ZBEKISTON SHAROITIDA QO‘LLASH IMKONIYATLARI 369
Sharopova Nafosat, Xolmamatov Diyorbek

SURXONDARYO VILOYATIDA MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIGA TA’SIR ETUVCHI IJTIMOIY-IQTISODIY OMILLARNI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH 374
Islomov Bobur Bahodir o‘g‘li

XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA ASOSIY VOSITALARGA AMORTIZATSIYA HISOBLASH USULLARI VA AUDITORLIK HISOBOTINI TAKOMILLASHTIRISH 380
Xasanov Shoxrux Raximjonovich

O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA REAL SEKTOR KORXONALARINING ROLI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI 385
Sobitova Ra’no Solidjonovna, Babaxadjayev Firdavs Bahodir o‘g‘li

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE NEW UZBEK CONSULTING SERVICES MARKET AND METHODS FOR ASSESSING THE POTENTIAL FOR ATTRACTING INVESTMENTS 388
Usmonova Dilfuza Ilkhomovna

RESPUBLIKAMIZDA UMUMIY OVQATLANISH SOHASI XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARDAN FOYDALANISH 394
Kalanova Moxigul Baxritdinova

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA KORXONA BOSHQARUVINING TASHKILIY-IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI 399
Azlarova Munira Muhammad-Amin qizi, Yoqubov Madaminbek Abdurahim o‘g‘li

BALIQCHILIK SOHASIDA TADBIRKORLIK MAJMUALARINI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING ROSSIYA TAJRIBASI VA UNI O‘ZBEKISTONDA QO‘LLASH IMKONIYATLARI 406
Rajapov Xayrulla Bekdurdiyevich

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA CHIQINDILARNI BOSHQARISH TIZIMINING ZAMONAVIY MODELLARI 416
Xasanov Komil Mutalibjanovich

TOSHKENT VILOYATI QISHLOQ HUDUDLARIDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIY-IQTISODIY OMILLARI: EMPIRIK TAHLIL 421
Saidakbarova Ziyoda Doniyor qizi

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR FINANCIAL SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF ADDITIONAL ACTIVITIES IN FARM ENTERPRISES 426
Kalimbetov Khaliknazar Kurbanbaevich

KIMYO SANOATI KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO'NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH 432
Suyarov Shaxzod Salim o'g'li

XALQARO MOLIYA TASHKILOTLARIDAN O'ZBEKISTONGA JALB ETILGAN IMTIYOZLI MABLAG'LARNING SAMARADORLIGI 438
Turdiyeva Zarnigor Asqar qizi

NAVOIY VILOYATIDA TURIZM XIZMATLARINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH 442
Turayev Abduvoxid Kuldashevich

TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKNI BOSHQARISHNING XORIJIY AMALIYOTI 448
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich

KORXONALARDA STRATEGIK REJANI ISHLAB CHIQISH DARAJALARI VA BOSQICHLARI 452
Zaripova Sayohat Zafarovna

IQLIM O'ZGARISHINING AGRAR IQTISODIYOTGA TA'SIRI: NAZARIY YONDASHUVLAR VA XALQARO TAJRIBA 457
Ozodxon Mahmudovna Qo'ziboyeva, Anvarbekov Fayzullo Rustamjon o'g'li, Rahmonova Xosiyatxon Fayzullo qizi

WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF BANKING SERVICES THROUGH THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND BIG DATA TECHNOLOGIES 462
Mamatova Sevara Ilhom kizi

O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISK MENEJMENT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH 470
Toshpulatov Davron Akromovich

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH: HOLAT, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR 477
Qorriyeva Shahnoza Safarbayevna

YASHIRIN IQTISODIYOTNING RASMIY IQTISODIYOTGA TA'SIRINI BAHOLASH MUAMMOLARI 482
Bobojonov Azimjon Akmal o'g'li

NAVOIY VILOYATI QIZILQUM CHO'LLARIDA XALQARO TURIZMNI TASHKIL QILISH VA RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI 486
Turayev Abduvoxid Kuldashevich

BARQAROR SHAHAR RIVOJLANISHINING ASOSIY OMILLARI VA ULARNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: TANLANGAN DAVLATLAR VA O'ZBEKISTON MISOLIDA 493
Dadabayeva Nigora Muxamatxanovna, Jahongirova Muazzamxon Jahongir qizi

AUDIT TEKSHIRUVLARIDA AUDIT DALILLARINI YIG'ISH AMALIYOTINI ZAMONAVIY IT TEXNOLOGIYALARDAN VA "MACHINE LEARNING" DAN FOYDALANGAN HOLDA TAKOMILLASHTIRISH ("IPAK YO'LI" AITB MISOLIDA) 499
Eshqurbonov Bahrom Norsoat o'g'li

O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BITIRUVCHILARINING MEHNAT BOZORIGA INTEGRATSIYASI: RAQAMLI KO'NIKMALAR OMILINING ROLI 506
Eshbo'riev Umarbek Rashidovich

KOMPANIYALAR MOLIYASINING BARQARORLIGINI TA'MINLASH YO'LLARI 518
Rasulov Jasurbek Abdurasulovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

ZAMONAVIY BAHOLASH FAOLIYATIDA PYTHON DASTURLASH TILINI QO‘LLASHNING USLUBIY ASOSLARI VA ISTIQBOLLARI 522
Shaminov Abbosjon Faxriddin o‘g‘li

MINTAQADA SANOAT TARMOQLARIGA INVESTITSIYALARNI JALB ETISHNING TASHKILIY-IQTISODIY YO‘NALISHLARI 527
Maxmudov Jasurbek Ergashevich

HUDUDIY ASALARICHILIKNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR VA ULARNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI 532
Sulaymonov Sherzod Nasivaliyevich

BARQAROR TURIZM VA UNING IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA’SIRI 536
Sultonova Abduraimova Kamola Abdumannob qizi

РАЗВИТИЕ КОРПОРАТИВНЫХ ФИНАНСОВ С УЧЕТОМ ESG-ПРИНЦИПОВ 542
Алиева Сусанна Сейрановна

ЭМОЦИОНАЛЬНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ РУКОВОДИТЕЛЯ КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ 548
Алибекова Паризода Раджаб кизи, Алимова Машҳура Тоирхоновна

KREDIT RESURSLARINING HUDUDIY IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA MOLIYAVIY SAVODXONLIKNING INSTITUTSIONAL ROLI 554
G‘aniyev Sanjar Poziljon o‘g‘li

SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH INVESTITSIYALARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH 561
Qorabayev Shuxratjon Axmadjonovich

O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI QO‘LLAB-QUVVATLASH ORQALI INKLYUZIV INVESTITSION MUHITNI RIVOJLANTIRISH 568
Irisqulova Munisa Akmal qizi

AGROKLASTERLARNING TASHKILIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 573
Doliyev Samandar Toirovich

MINTAQADA IQTISODIYOT TARMOQLARINI DIVERSIFIKATSIYALASH USULLARI 579
Sapayev Azamat Rustamovich

MAKROIQTISODIY BARQARORLIKNI TA’MINLASHDA TASHQI SAVDO SIYOSATINING O‘RNI 583
Rustamova Nodira

GAVKUSHON ANSAMBLI MISOLIDA BUXORO TARIXIY MARKAZIDAGI MEROS OBYEKTLARINING TURISTIK SIG‘IM SALOHIYATI 587
Xolmurodova Moxichehra Dilmurodovna, Qilichov Muhriddin Husniddin o‘g‘li

ОПРЕДЕЛЕНИЕ МНОЖЕСТВЕННОГО КОРРЕЛЯЦИОННО-РЕГРЕССИОННОГО АНАЛИЗА С ПОМОЩЬЮ ПРИКЛАДНЫХ ПРОГРАММ 594
Ганиева Зулфия Самиевна

XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIY AHAMIYATI 600
G‘aniyev M., Vannobova Gulhayo Tolibjon qizi

BUXORO TARIXIY MARKAZIDAGI ABDULAZIZXON VA ULUG‘BEK MADRASALARINING TURISTIK SIG‘IM IMKONIYATLARINI BAHOLASH 604
Ro‘ziqulova Feruza Qurbon qizi, Qilichov Muhriddin Husniddin o‘g‘li

KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK FAOLIYATINI MOLIYAVIY RAG‘BATLANTIRISH HAMDA KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISHNING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI 612
Iskandarov Saidazamxon Salohiddin o‘g‘li

O‘ZBEKISTONDA NOSTANDART BANDLIK ASOSIDA KICHIK BIZNES RIVOJINI BAHOLASHNING ILMIY-USLUBIY ASOSLARI 621
Fayzullayev Nurulla Baxromovich

O‘ZBEKISTONNING QAYTA TIKLANADIGAN ENERGIYA MANBALARIGA O‘TISHI: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR 627
Ro‘ziyeva Dilobar Isomjonovna, Jo‘ramurodova Feruza Mardon qizi

XARAJATLARNI BOSHQARISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI VA USULLARI ... 633
Toshimov Azizbek Hakimovich

ГЛОБАЛЬНАЯ КОНКУРЕНЦИЯ МОДЕЛЕЙ РЕГУЛИРОВАНИЯ ИИ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА ПРОМЫШЛЕННУЮ ПОЛИТИКУ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН ... 636
Рахматов Феруз Касымович, Садикова Дилафруз Ражабовна, Рахматов Фирдавс Феруз угли

NODIR DEVONBEGI XONAQOHIDA TURISTIK SIG'IMNI BAHOLASH: FIZIK VA HAQIQIY SIG'IM TAHLILI ... 647
Odilova Muattar Akram qizi, Qilichov Muhriddin Husniddin o'g'li

"O'ZBEKISTON – 2030" STRATEGIYASIDA IJTIMOIY HIMOYA TIZIMINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI ... 654
Zoya Xalekeyeva, Jamgirbaeva Nilufar Dauilbay qizi

O'ZBEKISTON SUVEREN XALQARO OBLIGATSIYALARINING NISBATAN PAST FOIZ STAVKADA JOYLASHTIRILISHI: INVESTORLAR ISHONCHI VA MAKROIQTISODIY BARQARORLIK IFODASI ... 662
Toyirov Yunus Alamovich, Nazarov Qilich Xolmuradovich

РОЛЬ КРИТИЧЕСКОГО ЧТЕНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ МАРКЕТИНГОВОГО МЫШЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ ... 668
Усманова Зумрад Исламовна

ДИЛЕММА ПЛАТОНА И ПОППЕРА: ИНТУИЦИЯ КАК АБСОЛЮТНАЯ РАЦИОНАЛЬНОСТЬ ... 673
Мулладжанова Хосият Яздонова

IQTISODIY TARAQQIYOTGA ERISHISHDA ERKIN IQTISODIY HUDUDLAR: KECHA, BUGUN VA ISTIQBOL ... 678
Boboqulov Sanjar Bahromqulovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

IQTISODIY TARAQQIYOTGA ERISHISHDA ERKIN IQTISODIY HUDUDLAR: KECHA, BUGUN VA ISTIQBOL

Boboqulov Sanjar Bahromqulovich
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
"Raqamli iqtisodiyot" kafedrasi dotsenti, PhD
Email: ferdu_www@mail.ru

Annotatsiya. Maqolada erkin iqtisodiy hududlarning iqtisodiy taraqqiyotdagi o'rni, O'zbekiston tajribasi, investitsiya, eksport va innovatsion ishlab chiqarish bilan bog'liq ustuvor yo'nalishlari tahlil qilinadi. Rasmiy normativ hujjatlar va statistik manbalar asosida EIHlar samaradorligini oshirish bo'yicha takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: erkin iqtisodiy hudud, maxsus iqtisodiy zona, investitsiya, eksport, sanoat, innovatsiya, logistika, hududiy rivojlanish.

Abstract. The article analyzes the role of free economic zones in economic development, Uzbekistan's experience, investment attraction, export expansion and innovation-oriented production. Based on official legal and statistical sources, practical proposals are developed to improve the effectiveness of free economic zones.

Key words: free economic zone, special economic zone, investment, export, industry, innovation, logistics, regional development.

Аннотация. В статье анализируется роль свободных экономических зон в экономическом развитии, опыт Узбекистана, привлечение инвестиций, расширение экспорта и развитие инновационно-ориентированного производства. На основе официальных нормативно-правовых и статистических источников разработаны практические предложения по повышению эффективности свободных экономических зон.

Ключевые слова: свободная экономическая зона, специальная экономическая зона, инвестиции, экспорт, промышленность, инновации, логистика, региональное развитие.

KIRISH

Global iqtisodiyotda ishlab chiqarish zanjirlari qisqarib, kapital va texnologiyalar uchun raqobat kuchayib borayotgan sharoitda erkin iqtisodiy hududlar mamlakatlar uchun investitsiya jalb etish, sanoatni diversifikatsiya qilish va eksport salohiyatini oshirishning muhim institutsional vositasiga aylandi. Bunday hududlar odatda alohida bojxona, soliq, investitsiya va boshqaruv rejimi orqali tadbirkorlik subyektlari uchun qulay muhit yaratadi.

O'zbekiston tajribasida erkin iqtisodiy hududlarning ahamiyati ayniqsa sanoatni modernizatsiya qilish, yangi turdagi mahsulotlar ishlab chiqarish, import o'rnini bosish va eksportbop mahsulotlar ulushini ko'paytirishda yaqqol namoyon bo'lmoqda. Shu sababli EIHlar faqat imtiyoz beriladigan maydon emas, balki hududiy rivojlanish, sanoat kooperatsiyasi, logistika va innovatsion ishlab chiqarishni birlashtiruvchi iqtisodiy mexanizm sifatida qaralishi lozim.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Erkin iqtisodiy hududlar bo'yicha milliy qonunchilik bazasi O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 17-fevraldagi "Maxsus iqtisodiy zonalar to'g'risida"gi O'RQ-604-son[1] Qonuni bilan tizimlashtirilgan. Mazkur hujjatda erkin iqtisodiy zonalar, maxsus ilmiy-texnologik zonalar, turistik-rekreatsion zonalar va maxsus sanoat zonalarining huquqiy asoslari belgilangan. Qonunda EIH hududida amalga oshiriladigan investitsiya loyihalari mamlakatda ishlab chiqarilmaydigan yoki ichki talabni to'liq qoplamaydigan yangi mahsulot turlarini ishlab chiqarishga yo'naltirilishi zarurligi ko'rsatilgan.

1 https://lex.uz/ru/docs/-4737511

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 21-dekabrdagi “Erkin iqtisodiy zonalar faoliyatini muvofiqlashtirish va boshqarish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-5600-son[2] Farmonida EIHlarni boshqarish tizimida mavjud muammolar, xususan, direksiyalar va ma’muriy kengashlar faoliyatining yetarli darajada samarali emasligi, transport va muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasining sustligi investitsiya loyihalarini amalga oshirishga to‘sqinlik qilayotgani qayd etilgan. Ushbu yondashuv EIHlar samaradorligini baholashda faqat soliq imtiyozlari emas, balki infratuzilma, boshqaruv va loyiha monitoringi ham hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini ko‘rsatadi.

Statistika agentligining 2023-yil 1-aprel holatiga oid ma’lumotlarida O‘zbekistonda ishtirokchisi mavjud 21 ta maxsus iqtisodiy zona, 296 ta kichik sanoat zonasi, 23 ta texnopark va 494 ta klaster faoliyat yuritgani qayd etilgan. Ularning tarkibida MIZlarda 689 ta, kichik sanoat zonalarida 2508 ta, texnoparklarda 1178 ta va klasterlarda 499 ta korxona mavjud bo‘lgan.[3] Investitsiya qo‘llanmasi ma’lumotlariga ko‘ra, 2024-yil oxiriga kelib O‘zbekistonda 25 ta maxsus iqtisodiy zona, 416 ta kichik sanoat zonasi, 23 ta texnopark va 433 ta klaster shakllangan; ushbu zonalarda jami 7495 ta korxona faoliyat yuritgan.[4]

Mahalliy ilmiy adabiyotlarda M.A. Raimjonova erkin iqtisodiy hududlarga investitsiyalarni jalb qilishda huquqiy kafolatlar, soliq va bojxona preferensiyalari, infratuzilma tayyorligi hamda investorlar bilan ishlash tizimining o‘zaro bog‘liqligini asoslaydi.[5] Shuningdek, O‘zbekiston Milliy axborot agentligi, Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi hamda Statistika agentligi materiallari EIHlar hududiy sanoat siyosatining amaliy bo‘g‘ini sifatida shakllanayotganini ko‘rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda tizimli tahlil, qiyosiy tahlil, statistik guruhlash va iqtisodiy samaradorlikni baholash usullaridan foydalanildi. Rasmiy hujjatlar, statistik relizlar va investitsiya manbalari asosida EIHlarning huquqiy mazmuni, rivojlanish dinamikasi, korxonalar soni, sanoat tarkibi va hududiy iqtisodiyotga ta’siri tahlil qilindi. Baholashda investitsiya, eksport, yangi ish o‘rinlari, sanoat mahsuloti va innovatsion mahsulot ulushi asosiy mezon sifatida olindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Erkin iqtisodiy hududlarning iqtisodiy mohiyati shundan iboratki, ular oddiy ishlab chiqarish maydoni emas, balki investitsiya, infratuzilma, eksport, texnologiya va boshqaruvni yagona tizimga birlashtiruvchi maxsus iqtisodiy mexanizmdir. EIHlarning natijadorligi hududda nechta korxona mavjudligi bilan emas, balki ushbu korxonalar tomonidan yaratilgan qo‘shilgan qiymat, eksport hajmi, mahalliy kooperatsiya va texnologik yangilanish darajasi bilan baholanishi kerak (1-jadval).

1-jadval. O‘zbekistonda maxsus iqtisodiy zona, kichik sanoat zonasi, texnopark va klasterlar tizimi dinamikasi[6]

Ko‘rsatkich	2023-yil 1-aprel	2024-yil oxiri	O‘zgarish mazmuni
Maxsus iqtisodiy zonalar soni	21	25	EIHlar tarmog‘i kengaydi
Kichik sanoat zonalari soni	296	416	Hududiy ishlab chiqarish maydonlari ko‘paydi
Texnoparklar soni	23	23	Innovatsion infratuzilma barqaror saqlandi
Klasterlar soni	494	433	Tarmoq klasterlari qayta optimallashtirildi
Jami korxonalar soni	4874	7495	Faol korxonalar bazasi sezilarli kengaydi

Jadvaldan ko‘rinadiki, 2023–2024-yillarda maxsus iqtisodiy va sanoat zonalari tizimida miqdoriy kengayish kuzatilgan. Biroq bu jarayonning samarasi korxonalar soni bilan cheklanmasligi kerak. Har bir EIH bo‘yicha ishlab chiqarish quvvati, eksport ulushi, yangi mahsulot turi, import o‘rnini bosish darajasi va mahalliy yetkazib beruvchilar bilan kooperatsiya ko‘rsatkichlari muntazam baholanib borilishi zarur (1-rasm).

2 https://lex.uz/ru/docs/-4117767
3 O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. “O‘zbekiston Respublikasida maxsus iqtisodiy zona, kichik sanoat zonasi, texnopark va klasterlar faoliyati”. - Toshkent, 2023. - 1-2-betlar.
4 Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi. Investment Guide Uzbekistan. - Toshkent, 2025. - B. 18.
5 Raimjonova M.A. O‘zbekistonda erkin iqtisodiy hududlarga investitsiyalarni jalb qilish: nazariy asoslari, hozirgi holati va istiqbollari. - Toshkent: Extremum-press, 2013. - B. 28-42.
6 Manba: Statistika agentligi va Investitsiya qo‘llanmasi ma’lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi.

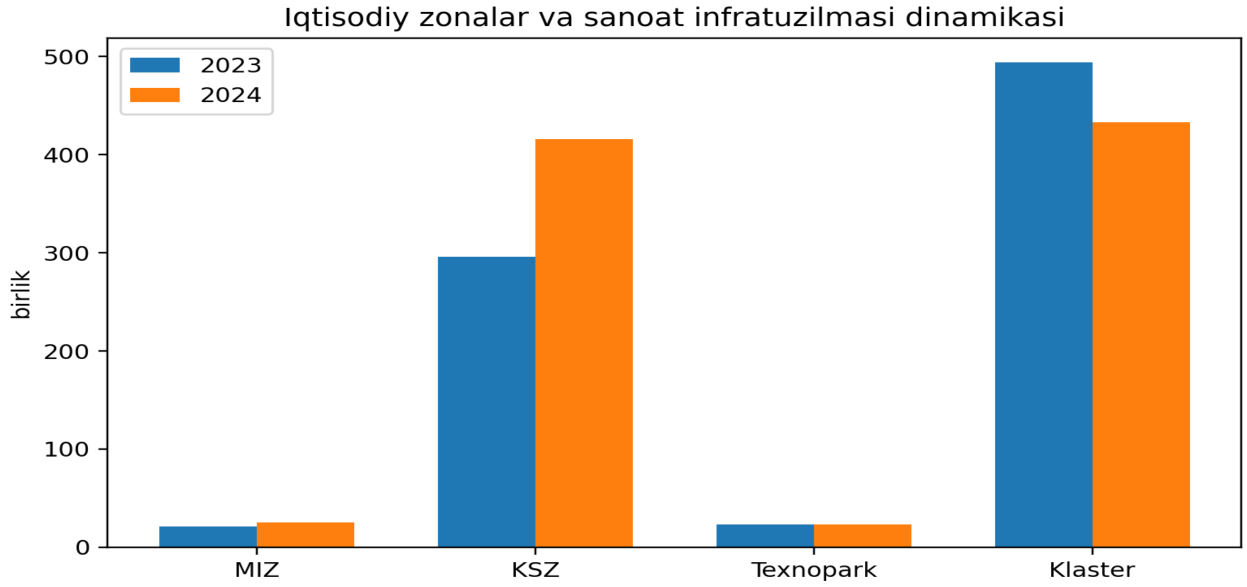

1-rasm. O‘zbekistonda maxsus iqtisodiy va sanoat infratuzilmasining 2023–2024-yillardagi o‘zgarishi[7]

EIHlarning sanoat tarkibi ularning iqtisodiy ixtisoslashuvini belgilaydi. Statistika agentligi ma’lumotlarida 2023-yilning yanvar–mart holatiga ko‘ra maxsus iqtisodiy zona, kichik sanoat zonasi, texnopark va klasterlarda sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi 17 029,7 mlrd so‘mni tashkil etgani qayd etilgan. Bu ko‘rsatkich EIHlar va ularga yaqin sanoat infratuzilmalari milliy ishlab chiqarishning alohida segmentini shakllantirayotganini bildiradi[8] (2-jadval; 2-rasm).

2-jadval. Iqtisodiy zonalarda ishlab chiqarishning asosiy tarmoq yo‘nalishlari[9]

Tarmoq yo‘nalishi	Ulushi, %	Iqtisodiy talqin
Oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish	10,0	Ichki bozor va eksport uchun barqaror talabga ega
To‘qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarish	20,8	Mehnat sig‘imi yuqori, eksport salohiyati keng
Kiyim ishlab chiqarish	8,7	Kichik va o‘rta korxonalar uchun qulay segment
Qog‘oz va qog‘oz mahsulotlari	8,4	Import o‘rnini bosuvchi ishlab chiqarish imkoniyati bor
Kimyo mahsulotlari ishlab chiqarish	7,4	Yuqori qo‘shilgan qiymat yaratadi
Rezina va plastmassa buyumlari	7,5	Sanoat kooperatsiyasi uchun muhim
Boshqa nometall mineral mahsulotlar	5,8	Qurilish materiallari bazasini mustahkamlaydi
Elektr uskunalar ishlab chiqarish	7,3	Texnologik ishlab chiqarish ulushini oshiradi
Mashina va uskunalar	4,6	Modernizatsiya va sanoat servisiga xizmat qiladi
Boshqalar	19,5	Diversifikatsiya imkoniyatini ko‘rsatadi

7 Manba: Statistika agentligi va Investitsiya qo‘llanmasi ma’lumotlari asosida tuzildi.
8 O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. “O‘zbekiston Respublikasida maxsus iqtisodiy zona, kichik sanoat zonasi, texnopark va klasterlar faoliyati”. - Toshkent, 2023. - B. 3 va 10.
9 Manba: Statistika agentligi ma’lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi.

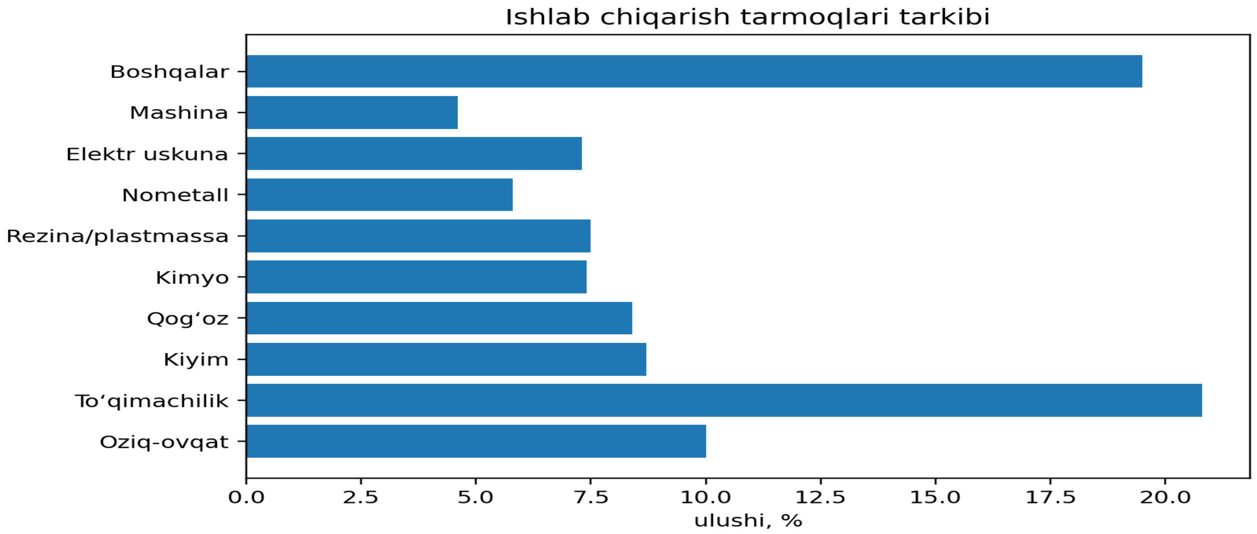

2-rasm. Maxsus iqtisodiy zona, kichik sanoat zonasi, texnopark va klasterlarda ishlab chiqarish tarkibi[10]

EIHlar samaradorligini baholashda quyidagi oddiy integral koʻrsatkichdan foydalanish mumkin:

$$EIH_s = \frac{I + X + Q + B}{C}$$

Bu yerda: EIH_s — erkin iqtisodiy hudud samaradorligi; I — jalb qilingan investitsiyalar hajmi; X — eksport hajmi; Q — yaratilgan qoʻshilgan qiymat; B — yangi ish oʻrinlari iqtisodiy ekvivalenti; C — davlat tomonidan berilgan imtiyozlar, infratuzilma va boshqaruv xarajatlari yigʻindisi. Mazkur formula EIH faoliyatini faqat ishlab chiqarish koʻrsatkichi bilan emas, balki investitsiya, eksport va ijtimoiy natija bilan birgalikda baholash zarurligini koʻrsatadi (3-jadval).

3-jadval. EIH samaradorligini oshirish boʻyicha baholash mezonlari[11]

Mezon	Baholash mazmuni	Amaliy qoʻllanishi
Investitsiya natijadorligi	Har 1 mlrd soʻm infratuzilma xarajatiga toʻgʻri keladigan investitsiya	Davlat xarajatlari samaradorligini aniqlash
Eksport ulushi	Ishlab chiqarilgan mahsulotda eksportga yoʻnaltirilgan qism	Tashqi bozor integratsiyasini baholash
Mahalliylashtirish darajasi	Mahalliy xomashyo va butlovchi qismlar ulushi	Importga bogʻliqlikni kamaytirish
Innovatsion mahsulot	Yangi mahsulot va texnologiyalar ulushi	EIHning texnologik yangilanishini koʻrsatish
Bandlik samarasi	Yaratilgan ish oʻrinlari va malakali kadrlar ulushi	Hududiy ijtimoiy taʼsirni baholash

Oʻzbekiston sharoitida "Navoiy" EIH tajribasi alohida eʼtiborga loyiq. Ushbu hudud mamlakatda EIHlar amaliyotining dastlabki yirik namunalaridan biri boʻlib, geografik joylashuvi, xalqaro aeroport va logistika imkoniyatlari, sanoat salohiyati hamda transport-tranzit yoʻlaklariga yaqinligi bilan ajralib turadi. Biroq "Navoiy" modelining keyingi rivoji faqat mavjud imtiyozlar bilan emas, balki hududda yuqori qoʻshilgan qiymatli ishlab chiqarishni koʻpaytirish, eksport logistikasini arzonlashtirish va investorlar bilan "bir darcha" asosida ishlash mexanizmini kuchaytirish bilan bogʻliq boʻladi (4-jadval; 3-rasm).

10 Manba: Statistika agentligi, 2023-yil yanvar-mart maʼlumotlari asosida tuzildi.
11 Manba: Muallif tomonidan rasmiy hujjatlar va iqtisodiy tahlil yondashuvlari asosida tuzildi.

4-jadval. EIHlarning zamonaviy rivojlanish modelida ustuvor yo'nalishlar[12]

Yo'nalish	Mazmuni	Kutiladigan natija
Eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarish	Tayyor sanoat mahsulotlari va yuqori qo'shilgan qiymatli tovarlar	Valyuta tushumi va tashqi bozor ulushi oshadi
Innovatsion sanoat	Elektr uskunalar, kimyo, farmatsevtika, mashinasozlik va IT-komponentlar	Texnologik modernizatsiya tezlashadi
Logistika integratsiyasi	Aeroport, temir yo'l, avtomobil yo'llari va ombor tizimini bog'lash	Transport xarajatlari kamayadi
Mahalliy kooperatsiya	EIH korxonalari va mahalliy yetkazib beruvchilar zanjiri	Hududda qoladigan daromad ko'payadi
Raqamli boshqaruv	Investor kabineti, loyiha monitoringi, onlayn ruxsatnomalar	Byurokratik kechikishlar kamayadi

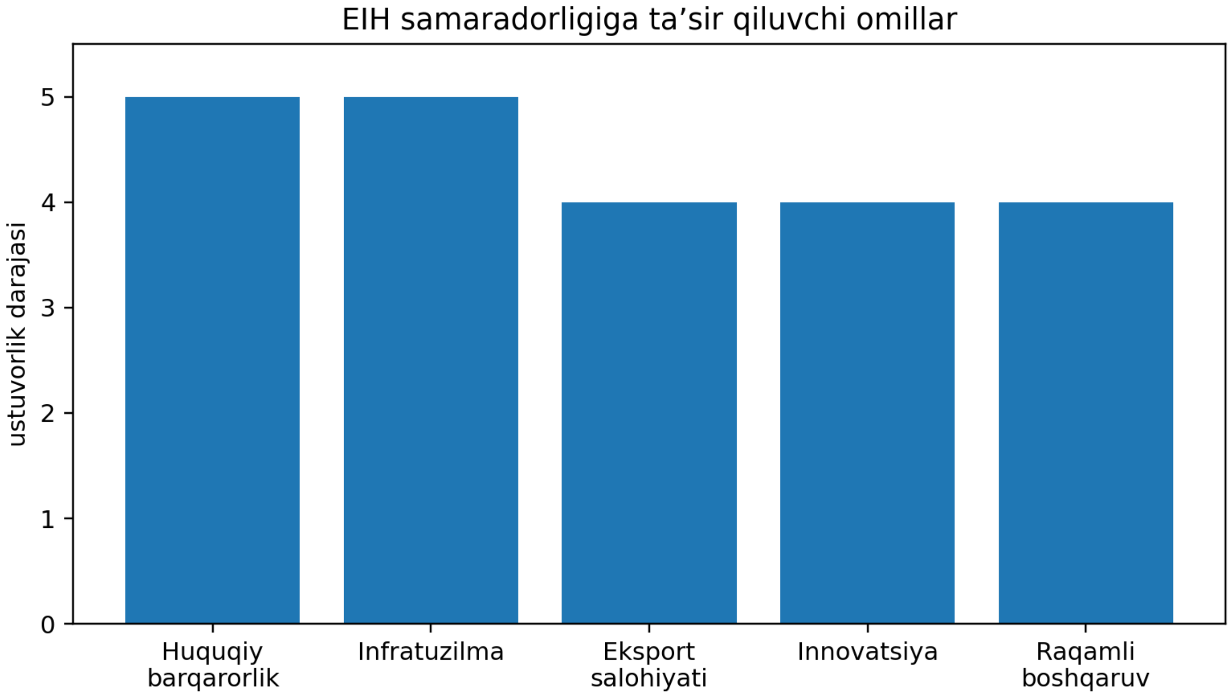

3-rasm. EIH samaradorligiga ta'sir qiluvchi ustuvor omillar[13]

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, EIHlar istiqboli uch asosiy shartga bog'liq. Birinchisi — huquqiy barqarorlik va investor uchun aniq kafolatlar. Ikkinchisi — infratuzilma tayyorligi, ya'ni elektr energiyasi, suv, gaz, transport va logistika xizmatlarining uzluksizligi. Uchinchisi — loyihalarni tanlash sifati: EIHda oddiy yig'ish operatsiyalari emas, balki texnologik yangilik, eksport va mahalliylashtirish beradigan loyihalar ustuvor bo'lishi kerak.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Erkin iqtisodiy hududlar iqtisodiy taraqqiyotga erishishda muhim institutsional vosita bo'lib, ular investitsiya, eksport, sanoat modernizatsiyasi va hududiy bandlikni birlashtiradi. Jahon va O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, EIHlar faqat imtiyozlar orqali emas, balki puxta boshqaruv, tayyor infratuzilma, eksportga yo'naltirilgan mahsulot va mahalliy kooperatsiya orqali samarali ishlaydi.

O'zbekiston uchun quyidagi takliflar muhim: birinchidan, har bir EIH bo'yicha yillik samaradorlik reytingini joriy etish; ikkinchidan, EIH loyihalarini tanlashda eksport, innovatsiya va mahalliylashtirish mezonlarini majburiy qilish; uchinchidan, investorlar uchun ruxsatnoma va monitoring jarayonlarini raqamlashtirish; to'rtinchidan, EIHlar atrofida mahalliy yetkazib beruvchilar bazasini shakllantirish; beshinchidan, imtiyozlar samaradorligini baholash uchun "xarajat–natija" tahlilini qo'llash zarur.

12 Manba: Muallif tomonidan Lex.uz, Stat.uz va investitsiya manbalari asosida tuzildi.
13 Manba: muallif ishlanmasi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 17-fevraldagi "Maxsus iqtisodiy zonalar to'g'risida"gi O'RQ-604-son Qonun // URL: https://lex.uz/ru/docs/-4737511
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 21-dekabrdagi "Erkin iqtisodiy zonalar faoliyatini muvofiqlashtirish va boshqarish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5600-son Farmoni // URL: https://lex.uz/ru/docs/-4117767
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 10-apreldagi "Erkin iqtisodiy zonalar faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 196-son qarori // URL: https://lex.uz/docs/-3160010
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. "O'zbekiston Respublikasida maxsus iqtisodiy zona, kichik sanoat zonasi, texnopark va klasterlar faoliyati". - Toshkent, 2023.
5. Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi. Investment Guide Uzbekistan. - Toshkent, 2025.
6. Raimjonova M.A. O'zbekistonda erkin iqtisodiy hududlarga investitsiyalarni jalb qilish: nazariy asoslari, hozirgi holati va istiqbollari. - Toshkent: Extremum-press, 2013.
7. O'zbekiston Milliy axborot agentligi materiallari. - Toshkent, 2024-2025.
8. O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi rasmiy axborotlari. - Toshkent, 2024-2025.

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2026. № 5 (2)

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz